

Jernalderbyen på Torsted Vestermark

Af Orla Madsen.

I Adventshæftet 1988 blev de første foreløbige resultater af udgravningerne af jernalderbebyggelserne på Torsted Vestermark kort omtalt. Disse undersøgelser er nu afsluttet og resultaterne af dem skal her kort fremlægges.

Udgravningerne var foranlediget dels af den nye hovedlandevej mellem Motorvejen og Horsens Syd, dels af forestående byggemodning af arealerne omkring denne. Ved undersøgelserne udgravedes dele af tre landsbyer, i tid strækkende sig fra ca. 100 f.Kr.f. til ca. 150 e.Kr.f., d.v.s. en førromersk jernalder og ældre romersk jernalder. Landsbyerne lå på tre relativt flade lave bakker ned mod Hatting Bæk; nu let lille vandløb, som har været væsentlig større i jernalderen.

Som beskrevet i 1988 adventshæftet danner stolpehullerne fra landsbyernes huse og gårde sammen med affaldshuller og kulturlag ingredienserne i en jernalder landsbyudgravning. V.h.a. stolpehullerne kan mange husplaner rekonstrueres og når flere huse udgraves fås et billede af enten hele landsbyen eller dele af den. Husene danner således en grundplan af landsbyens størrelse og struktur, og de viser også hvor rige folk var, hvor mange køer man besad o.s.v. Herom skal det følgende handle.

Landsbyerne på Torsted Vestermark var klart anlagt med hensyntagen dels til terrænet dels en fast grundplan, som ser ud til at være fastlagt, inden hullerne til husenes bærende stolpekonstruktion blev gravet.

I det let kuperede terræn var det således tydeligt, at husene var bygget på de fladeste, højeste og dermed tørreste bakker, medens fug-

tige eng- og vådbundsarealer blev undgået.

Den første af de tre landsbyer lå på en flad bakke længst mod øst. Denne bebyggelse var langstrakt dækkende ca. 200 x 40-50 m med længderetningen øst-vest. Der er i denne landsby udgravet 20 huse. Det drejer sig om øst-vest vendte langhuse, hvor det største hus med syv sæt tagbærende stolper har været ca. 21 m langt og 5,5 m bredt. De fleste langhuse er dog væsentlig mindre mellem 13 og 17 m i længden. Desuden er der udgravet 6 småhuse med to eller tre sæt tagbærende stolper og længder mellem 6 og 9 m. Endelig er der udgravet en staklade og et antal affaldsgruber. Tilsammen danner de udgravede huse større og mindre gårdsenheder. Hovedbygningen i sådan en gård var det øst-vest vendte langhus, som havde stald i østenden og beboelse i vestenden. På denne måde udnyttedes dyrenes varme i de kolde vintermåneder. Foruden hovedbygningen fandtes ved flere gårde et eller to mindre selvstændige huse, som har fungeret som udhuse af forskellig slags. Disse småhuse kan vende enten nord-syd eller øst-vest. Ved at sammenligne fylden i stolpehullerne fra såvel de store som små huse, kan man udrede hvilke huse, der har stået samtidig. Da imidlertid ikke hele landsbyområdet er undersøgt, må der drages sammenligninger til andre totalundersøgte landsbyer, når landsbyplanen skal rekonstrueres. Landsbyer fra denne tid er undersøgt i mange egne af Jylland. Sammenlignes østlandsbyen på Torsted Vestermark med disse så drejer det sig om en såkaldt normalandsby, en landsbytype, som ser ud til at dominere bebyggelsesmønstret i denne tidsalder. Landsbyen i Torsted har således været dannet af 10-15 selvstændige gårde, hver bestående af et langhus og evt. et eller to udhuse. Gårdenes forskellige størrelser viser klart, at der var en social lagdeling i landsbyen. Den største gård har således været ejet af landsbyens rigeste familie, da der i denne

